

Nr 5.

Ankom till riksdagens kansli den 29 april 1933 kl. 2 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande Nr 5, i anledning av väckt motion angående kristendomsundervisningen i rikets folkskolor.

I en inom riksdagens andra kammare väckt, till dess första tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 404, har herr *Hansson* i Rubbestad m. fl. hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga sådan ändring i undervisningsplanen för rikets folkskolor,

1) att tiden för kristendomsundervisningen i den egentliga folkskolans samtliga klasser måtte utsträckas till minst 3 timmar i veckan; och

2) att föreskrift gives, att i vederbörlig ordning godkänd lärobok skall användas vid sammanfattningen av den kristna tros- och livsåskådningen.

Utskottet har i vederbörlig ordning inhämtat utlåtande i ämnet från skolöverstyrelsen. Detta utlåtande, som avgivits den 1 mars 1933, återfinnes såsom bilaga härvid.

Nu gällande grundläggande bestämmelser i ämnet återfinnas i kungl. kungörelsen den 31 oktober 1919 (nr 880) angående undervisningsplan för rikets folkskolor. Enligt dessa, som senare kompletterats genom kungl. kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 372) angående vissa bestämmelser i fråga om tillämpningen av kungörelsen angående undervisningen för rikets folkskolor, upptaga visserligen undervisningsplanens timplaner för ämnet kristendomskunskap två veckotimmar i samtliga klasser med vissa närmare angivna undantag, men skoldistrikt kunna vid fastställandet av sina lokala läroplaner i de flesta skolformer införa tre timmars kristendomsundervisning i vissa högre klasser, vilken möjlighet i icke få fall torde hava blivit utnyttjad. Regeln är givetvis dock den, att timplanen för dessa klasser för ämnet kristendomskunskap kommer att upptaga endast två timmar i anslutning till den just för en sådan tid avpassade kursplanen i ämnet för dessa klasser. På given anledning har skolöverstyrelsen senare (år 1929) verkställt utredning beträffande revision i olika hänseenden av undervisningsplanen för rikets folkskolor och därvid till behandling även upptagit framställda önskemål av samma innebörd som det i motionen framställda. I överensstämmelse med skolöverstyrelsens förslag lämnade Kungl. Maj:t de inkomna framställningarna i denna del utan avseende.

Vidkommande motionens senare del, kravet på godkänd lärobok vid undervisningen, stadgas i berörda hänseende i kungl. kungörelse 1921 (nr 372) att

Bihang till riksdagens protokoll 1933. 13 saml. 1 avd. Nr 5.

lärobok får användas, varjämte föreskrift lämnas, att sådan lärobok skall ansluta sig till kursplanen med anvisningar samt vara godkänd i den ordning, som är föreskriven i kungl. kungörelsen den 28 maj 1920 (nr 259) angående bestämmande av läroböcker för kristendomsundervisningen vid vissa läroanstalter i riket. Den tidigare i anvisningarna till kursplanen för ämnet kristendomskunskap meddelade föreskriften, att undervisningen borde så anordnas, att den icke påkallade användningen av någon särskild lärobok, har genom kungl. kungörelsen den 6 december 1929 (nr 370), angående ändrad lydelse av nämnda anvisningar, utgått, varför de nuvarande författningsbestämmelserna i ämnet medgiva användandet av lärobok vid sammanfattningen av den kristna tros- och livsåskådningen i folkskolan. Skall lärobok i kristendomskunskap antagas, måste valet ske bland de läroböcker, som blivit granskade och till användning av skolöverstyrelsen godkända i enlighet med bestämmelserna i ovannämnda kungörelse år 1920 (nr 259). Överstyrelsen utger varje år en förteckning över läro- och läseböcker, som jämlikt nämnda kungörelse blivit godkända. För närvarande finnas 17 läroböcker för folkskolan, som äro medgivna för sammanfattningen av den kristna tros- och livsåskådningen. Ett bifall till motionärernas yrkande skulle alltså innebära ett åläggande för skoldistriktet att till införande i distriktets folkskolor antaga någon av dessa böcker.

Som sin egen ställning till själva frågan får *utskottet* anföra följande.

Under 1900-talets första årtionden framlades inom riksdagen ett stort antal motioner på ifrågavarande, ur många synpunkter ömtåliga område, där det är av vikt att de åtgärder, som vidtagas, göras med varsam hand med hänsyn till rådande, understundom djupgående motsättningar ifråga om livsuppfattning. Genom införandet av den förut här omförmälda undervisningsplanen 1919 med däri år 1921 vidtagna modifikationerna synes dock denna fråga hava kommit i ett skede av tydlig avspänning, såväl inom riksdagen som bland skilda meningsriktningar i landet. Ett vidtagande nu av mera avsevärda förändringar i dessa föreskrifter komme enligt utskottets mening sannolikt att utlösa krav från andra, motionen helt motsatta riktningar och därmed föranleda ett återuppblossande av de strider, varom nyss nämnts.

Med erkännande av att inom vida kretsar ett varmt intresse finnes för beredande av en mera central plats för kristendomsundervisningen anser sig dock utskottet med hänsyn till vad ovan sagts förhindrat tillstyrka åtgärder i motionens syfte, utan hemställer,

att andra kammaren icke måtte bifalla herr Hanssons i Rubbestad m. fl. här ifrågavarande motion, nr 404.

Stockholm den 27 april 1933.

På utskottets vägnar:

GUST. MOSESSON.

Närvarande: herrar *Mosesson, Lundell, Erlander*, fru *Gillner-Ringenson**), herrar *Hagberg* i Malmö, *Norén**), *Mårtensson, Hansson* i Rubbestad och *Hansson* i Hönö.*)

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herr *Hansson* i Rubbestad, vilken ansett, att utskottets utlåtande bort hava följande lydelse:

Då kristendomsämnet enligt utskottets mening är ett av skolans viktigaste ämnen icke enbart med hänsyn till dess betydelse för den enskilde individens karaktärsdanning utan också genom den därav följande möjligheten till ett lyckligt och lugnt samhällsliv, är det av vikt, att denna undervisning erhåller tillräcklig tid. Den stora begränsning för detta ämne, som skedde genom 1919 års undervisningsplan, däri tiden för kristendomsundervisningen i allmänhet bestämdes till två timmar i veckan, har icke varit lycklig. En utredning, som skolöverstyrelsen föranstaltat med anledning av framställningar från kyrkomötet och andra korporationer om ökad tid för denna undervisning och vilken utredning överlämnats till Kungl. Maj:t den 16 november 1929, visar tydligt, att den ojämförligt största delen av dessa som beretts tillfälle att yttra sig, nämligen domkapitel, folkskoleinspektörer, folkskollärare och skolstyrelser, ansett att tiden för kristendomsundervisningen i den egentliga folkskolan (klasserna 3—6) borde utsträckas till tre timmar i veckan. Med hänsyn till den starka folkmening som ligger bakom detta krav synes det utskottet berättigat att detsamma förverkligas.

Skall emellertid undervisningen på den begränsade tid, som är föreslagen, bliva till den nytta som avses med densamma, torde det vara nödvändigt, att det påbjudes användande av godkänd lärobok i sammanfattningen av den kristna tros- och livsåskådningen. I anvisningarna till detta ämne bestämdes i 1919 års undervisningsplan att ingen lärobok skulle användas. Genom ändrad lydelse av dessa anvisningar i december 1929 upphävdes visserligen detta förbud, men faktum är att de allra flesta skoldistrikt icke antagit någon lärobok. Undervisningens värde blir härigenom helt beroende av lärarens egen inställning till kristendomen. På grund av ämnets stora omfattning och mången gång svårbegripliga karaktär blir det ofta ett famlande utan fasthet och reda. Och följderna härav måste bli en minskad kristendoms-kunskap, vilket utskottet icke anser vara önskvärt.

Med stöd av det anförda får utskottet hemställa, att andra kammaren för sin del ville i anledning av förevarande motion nr 404 besluta att riksdagen i skrivelsen till Kungl. Maj:t måtte anhålla, det täcktes Kungl. Maj:t vidtaga sådan ändring i undervisningsplanen för rikets folkskolor,

1) att tiden för kristendomsundervisningen i den egentliga folkskolans samtliga klasser måtte utsträckas till tre timmar i veckan, och

2) att föreskrift gives att i vederbörlig ordning godkänd lärobok skall användas vid sammanfattningen av den kristna tros- och livsåskådningen.

Till riksdagens Andra kammarens första tillfälliga utskott.

Genom nådig remiss den 17 februari 1933 har Kungl. Maj:t anbefallt Skolöverstyrelsen att till utskottet avgiva begärt yttrande över en av herr Hansson i Rubbestad m. fl. i andra kammaren väckt motion, nr 404, angående kristendomsundervisningen i rikets folkskolor. Med anledning härav får Överstyrelsen anföra följande.

Motionärerna yrka ändring i undervisningsplanen för rikets folkskolor i tvenne avseenden, dels så att tiden för kristendomsundervisningen i den egentliga folkskolans alla klasser måtte utsträckas till minst tre timmar i veckan, dels ock så att föreskrift gives, att i vederbörlig ordning godkänd lärobok skall användas vid sammanfattningen av den kristna tros- och livsåskådningen.

Vad beträffar det första av dessa yrkanden vill Överstyrelsen att börja med erinra om nu gällande föreskrifter angående tiden för ämnet kristendoms-kunskap i klasserna 3—6 (7) i folkskolan. Beträffande de heltidsläsande skolformerna upptaga undervisningsplanens timplaner för sagda ämne 2 veckotimmar i samtliga klasser, med undantag av andra B-formen, i vilken ämnet tilldelats 3 timmar i klasserna 5—6 (7). I de halvtidsläsande skolorna komma på kristendomsämnet i första C-formen 2 veckotimmar i samtliga klasser och i andra C-formen 2 timmar i klasserna 3—4 och 3 timmar i klasserna 5—6 (7). Redan i kungl. kungörelsen den 31 oktober 1919 (nr 880) angående undervisningsplan för rikets folkskolor angavs emellertid, att, där särskilda förhållanden sådant kunde föranleda, mindre avvikelser i fråga om timtalen för de särskilda ämnena kunde göras. Sedermera har stadgats, att en utökning av de ovan angivna timtalen för ämnet kristendoms-kunskap må kunna ske. Enligt stadgandet härom i kungl. kungörelsen den 29 juni 1921 (nr 372) angående vissa bestämmelser i fråga om tillämpningen av kungörelsen angående undervisningsplan för rikets folkskolor kan beträffande femte och sjätte klasserna av skolor, tillhörande A-formen, första och tredje B-formen samt första D-formen, ävensom av skolor med periodläsning den för ämnet kristendoms-kunskap å timplanen angivna tiden i båda eller endera av dessa klasser ökas från två till tre timmar. Därest klass, för vilken jämkning i timtalet på sådant sätt skett, undervisas i kristendoms-kunskap tillsammans med annan klass, skall enahanda jämkning gälla även för sistnämnda klass. Enligt gällande bestämmelser kunna sålunda skoldistrikt vid fastställande av sina lokala läroplaner i de flesta skolformer införa tre timmars kristendoms-undervisning i klasserna 5—6 (7) och i vissa fall, då särskilda förhållanden sådant föranleda, även i klasserna 3—4. Regeln är givetvis dock den, att timplanen för sistnämnda båda klasser för ämnet kristendoms-kunskap kommer att upptaga allenast två timmar i anslutning till den just för en sådan tid avpassade kursplanen i ämnet för dessa klasser.

Motionärernas yrkande innebär, att tiden för kristendomsundervisningen i den egentliga folkskolans samtliga klasser måtte utsträckas till obligatoriskt minst tre veckotimmar. När Skolöverstyrelsen med anledning av från skilda håll framställda yrkanden beträffande en revision i olika hänseenden av undervisningsplanen för rikets folkskolor år 1929 verkställde utredning och avgav underdånigt utlåtande i detta ärende, upptogs i det sammanhanget till behandling även då föreliggande önskemål av samma innebörd som det i

motionen nu framställda. Överstyrelsen framhöll därvid, att en utökning av tiden för kristendomsämnet givetvis måste medföra en minskning av tiden för andra på läroplanen upptagna ämnen. En dylik minskning visade sig svår att åstadkomma, helst som det samtidigt förelåg yrkanden på utsträckning av tiden även för andra ämnen än kristendomskunskap, i främsta rummet modersmålet och räkning. Vidare påvisade Överstyrelsen, att bestämmelserna angående undervisningsplanens tillämpning redan nu medgiva en dylik utökning av tiden för kristendomsundervisningen, där särskilda förhållanden därtill föranleda, och att denna möjlighet i icke få fall blivit utnyttjad. Överstyrelsens majoritet likaväl som reservanterna funno därför icke tillräcklig anledning föreligga för att biträda förslagen om en utökning av tiden för kristendomsundervisning. Kungl. Maj:t lämnade också de inkomna framställningarna i detta avseende utan avseende. Då denna fråga alltså varit föremål för en omfattande utredning och därpå grundat avgörande och beslut för blott några år sedan och då motionärerna icke kunnat peka på några nya omständigheter som kunde påverka frågans bedömande, kan Överstyrelsen icke nu tillstyrka den av motionärerna påyrkade ökningen av tiden för ämnet kristendomskunskap. Motionärerna ha anfört, att kravet på tre timmars undervisning i ämnet i varje klass såsom ett minimum icke kommer att tystna. Överstyrelsen, som visserligen förstår, att motionärerna från sina synpunkter kommit till ett yrkande om ökad tid för kristendomsämnet, vill emellertid erinra om det faktum, att det även framkommer krav i rakt motsatt riktning, nämligen på minskning av tiden för kristendomsundervisningen i folkskolan och denna undervisnings avskaffande och att yrkande härom tid efter annan framlägges även i riksdagsmotioner. Det framgår härav att denna fråga är av särskilt ömtålig natur såsom föremål för diametralt motsatt bedömande av olika grupper av vårt folk — ett förhållande, som borde mana till varsamhet, då det gäller påkallandet av förändringar i en ordning, som så nyligen varit föremål för förnyad granskning.

Motionärerna ha vidare yrkat, att föreskrift må givas därom, att i vederbörlig ordning godkänd lärobok skall användas vid sammanfattningen av den kristna tros- och livsåskådningen. Överstyrelsen vill även härutinnan först erinra om gällande föreskrifter i förevarande hänseende. I den ursprungliga lydelsen av undervisningsplanens anvisningar i fråga om kristendomsundervisningen i folkskolan framhölls, att undervisningen i den kristna tros- och livsåskådningen borde så anordnas, att den icke påkallade användningen av någon särskild lärobok. I underdånigt utlåtande, som Överstyrelsen avgav år 1921 med anledning av åtskilliga till Överstyrelsen remitterade framställningar angående folkskolans kristendomsundervisning, framhöll Överstyrelsen, att erfarenheten givit vid handen, att man i allmänhet inom folkskolan önskade en lärobok för sammanfattningen av den kristna tros- och livsåskådningen, och Överstyrelsen framlade därför förslag om en författningsändring, varigenom tydligt framginge, att sådan lärobok vore tillåten. Med anledning härav infördes i ovannämnda kungl. kungörelse den 29 juni 1921 (nr 372) angående vissa bestämmelser i fråga om undervisningsplanen för rikets folkskolor en punkt, av vilken tydligt framgår, att lärobok får användas, och vari gives föreskrift, att sådan lärobok skall ansluta sig till kursplanen med anvisningar samt vara godkänd i den ordning, som är föreskriven genom kungörelsen den 28 maj 1920 (nr 259) angående bestämmande av läroböcker för kristendomsundervisningen vid vissa läroanstalter i riket. Slutligen har genom kungl. kungörelsen den 6 december 1929 (nr 370) angående ändrad lydelse av anvisningarna till kursplanen för ämnet kristendomskunskap bland annat sådan ändring i dessa anvisningar blivit vidtagen, att den ovannämnda föreskriften, att undervisningen borde så anordnas, att den icke påkallade

användningen av någon särskild lärobok, kommit att utgå. De nuvarande författningsbestämmelserna i ämnet medgiva sålunda otvetydigt användandet av lärobok vid sammanfattningen av den kristna tros- och livsåskådningen i folkskolan.

☐ Då även i beträffande andra ämnen i folkskolan särskild lärobok är medgiven utan att vara i författning föreskriven, kan det sålunda sägas, att det för närvarande icke råder någon egentlig principiell skillnad i nämnda hänseende mellan undervisningen i kristendomskunskap och i andra ämnen. Detta framgår också av § 13 i folkskolestadgan. Skillnaden är blott den, att när lärobok i kristendomskunskap skall antagas, valet måste ske bland de läroböcker, som blivit granskade och till användning av Skolöverstyrelsen godkända i enlighet med bestämmelserna i ovannämnda kungl. kungörelse nr 259/1920. Överstyrelsen utger varje år en förteckning över läro- och läseböcker, som jämlikt nämnda kungörelse blivit godkända, varvid särskilt angivas de läroböcker för folkskolan, som äro medgivna för sammanfattningen av den kristna tros- och livsåskådningen. För närvarande finnas 17 dylika böcker. Ett bifall till motionärernas yrkande skulle alltså innebära ett åläggande för skoldistriktet att till införande i distriktets skolor antaga någon av dessa böcker.

Liksom motionärerna hyser Överstyrelsen den uppfattningen, att det skulle vara till gagn för undervisningen och resultatet av denna, om den i undervisningsplanen anbefallda sammanfattningen av den kristna tros- och livsåskådningen kunde givas stödet av en god lärobok i ämnet. Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, ligger det i skolorådens och folkskolestyrelsernas hand att antaga sådan lärobok. På denna väg kan man också, alldeles som när det gäller läroböcker i andra ämnen, med lärarpersonalens bistånd pröva sig fram för att slutligen kunna stanna för någon av de bästa läroböcker, som slå till buds. Givet är också, att en allmän användning av lärobok i ämnet kristendomskunskap i folkskolan skulle stimulera författare och förläggare, så att allt bättre arbeten på detta område framkomme. På denna väg skulle denna viktiga läroboksfråga så småningom kunna lösas. Överstyrelsen är däremot tveksam, huruvida tiden ännu kan vara inne att genom tvångsåläggande för skoldistriktet göra lärobok i ämnet obligatorisk. I varje fall är tiden icke mogen för påbudandet av någon viss auktoriserad lärobok, som skulle utesluta konkurrens med andra böcker och betaga skoldistriktet frihet att inom en viss ram välja lärobok. Detta senare synes icke heller vara motionärernas mening.

På grund av det anförda får Skolöverstyrelsen avstyrka motionen.

Stockholm den 1 mars 1933.

OTTO HOLMDAHL.

SVEN NYLUND.

Gustaf Redelius